

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning till staden Varberg av den till Lindhovs kungsgård i Hallands län hörande ön Getterön; given Stockholms slott den 7 februari 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att till Varbergs stad må för en köpeskilling av 114,000 kronor försäljas den till Lindhovs kungsgård i Lindbergs socken av Hallands län hörande ön Getterön under villkor:

att Varbergs stad styrker, att samtliga levande innehavare av den genom kammarkollegiets och statskontorets kontrakt den 12 november 1723 generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburgs arvingar tillförsäkrade arrenderätt till Lindhovs kungsgård med Getterön förklarat sig avstå från nämnda arrenderätt i fråga om Getterön under de villkor och bestämmelser, som innefattas i de av åtskilliga av dessa arvingar den 19 februari och den 27 juni 1917 avgivna, i ärendet omförmälda förklaringar;

att Varbergs stad förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande innehavare av torp å Getterön försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egnahems-lägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillningar;

att köpeskillningen kontant inbetalas till länsstyrelsen i Hallands län; samt

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 62 häft. (Nr 74.)

att staden vidkännes alla med köpet och lagfart därå förenade kostnader.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

---

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari
1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:

Hos rikets ständer och Kungl. Maj:t anhöll i början av 1720-talet generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburg att bliva hugnad med perpetuellt arrende å den i Halland vid Varberg belägna kungsgården Lindhov, som förut varit anslagen till boställe åt överstlöjtnanten vid kavalleriindelingen, men sedermera utarrenderats till översten Gustaf Vilhelm von Fersen mot en årlig avgift av 100 tunnor spannmål.

Genom brev den 8 oktober 1723 fann Kungl. Maj:t gott att, enär rikets ständer i anseende till Faltzburgs i 55 års tid gjorda »trogna och nyttige tjänster» samtyckt därtill, att nämnda kungsgård upplätes å Faltzburg under perpetuellt arrende mot viss årlig spannmålsavgift,

stadfästa och konfirmera samma arrende, varjämte kammarkollegium och statskontoret fingo sig anbefallt att för Faltzburg utfärda kontrakt om perpetuellt arrende av kungsgården.

Bemälda ämbetsverk utfärdade den 12 november 1723 sådant kontrakt, enligt vilket kungsgården »med alla dess underlydande tillhörigheter i hus, åker, äng, mulbete, torp och fiskerier med Getterön och vad mera därunder lyder», vid laga tid år 1725, när arrendet med översten von Fersen vore tilländalupet, uppläts till Faltzburg, som hade att mot en årlig avgift av 100 tunnor spannmål, $\frac{2}{3}$ råg och $\frac{1}{3}$ korn, behålla och besitta egendomen, »så länge han, dess fru, barn och arvingar» kunde fullgöra kontraktet.

Sedan för anläggning av västkustbanan jord exproprierats från ifrågavarande egendom samt ersättning för jordlösen ävensom för intrång och olägenhet inlevererats till statskontoret med ett kapitalbelopp av 16,287 kronor 81 öre, förordnade Kungl. Maj:t den 18 oktober 1889, bland annat, att nämnda kapital skulle omföras till depositionstitel och därefter av statskontoret enligt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev den 31 augusti 1877 göras fruktbärande ävensom att ränta å dessa medel skulle utanordnas till vederbörande innehavare av kungsgården, vilken ränta skulle för tiden efter omförandet utgå med det belopp, som för varje år kunde erhållas för de utlånade medlen, samt efter det årsräken-skapen blivit avslutad tillhandahållas dem på rekvisition.

*Ansökning
1913 av
torpare å
Getterön.*

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 april 1913 anförde Elias Eriks-son m. fl. torpare å Getterön bland annat följande. Lindhovs kungsgård bestode dels av fastland och dels av en utanför Varberg belägen ö, kallad Getterön. Den perpetuella arrenderättens nuvarande innehavare, överstlöjtnanten Anton Peter Mormans och kaptenen Gustaf Wilhelm Pählmans arvingar, utarrenderade i sin ordning egendomen. Deras arrendatorer hade största delen av domänen under eget bruk men utarrenderade en avsevärd del därav till torpare. Utom en hel del torp på fastlandet vore sålunda hela Getterön, som genom sitt läge och avstånd från huvudgården icke kunde brukas gemensamt med denna, upplåten till torpare. Torparna på fastlandet hade endast i ringa utsträckning egna hus, varemot de flesta av sökandena hade egna byggnader, som de själva underhölle. Sökandena anhöllo, att Kungl. Maj:t måtte efter föregången utredning i ärendet medgiva dem rättighet att inköpa torpen på Getterön efter uppskattning och på de villkor, som gällde för försäljning av staten tillhörig egendom. Det vore den ovissa, vanskliga och beroende ställning, sökandena med sina å annans grund uppförda

hus intoge — särskilt vid varje ny utarrendering av egendomen — som föranlett sökandena att göra ifrågavarande ansökning.

Efter härå erhållen remiss överlämnade domänstyrelsen med utlåtande den 5 juni 1914 infortrade yttranden av innehavarna av arrenderätten till ifrågavarande egendom, deras underarrendatorer, vederbörande kronofogde och domänintendent samt länsstyrelsen i Hallands län.

Professorn Gustaf Cederschiöld förklarade därvid å egna vägnar samt för övriga innehavare av arrenderätten till Lindhov — utom f. d. kaptenen och domänintendenten John Hasselström i Vänersborg — att för den händelse något rättsligt hinder ej mötte för den ifrågasatta försäljningen, han ej ville sätta sig däremot, då sökandenas önskan att få med äganderätt förvärva sina hem i socialt avseende hade sitt berättigande. Därtill komme, att enligt ett av länsagronomen N. D. Lychou och godsägaren Herbert Lundström å Gullmarsberg avgivit utlåtande fränskiljandet av Getterön på intet sätt skulle menligt inverka på huvudgårdens skötsel. För Getteröns fränskiljande från kungsgården borde enligt Cederschiölds åsikt uppställas vissa villkor, bland annat att huvudgårdens förbehölles ständig rätt till tångtäkt å ön samt fiske vid densamma. — Kaptenen Hasselström bestred däremot bifall till ansökningen.

Domänintendenten anförde bland annat följande. Utan tvivel vore det icke minst ur social synpunkt önskvärt, att kronan ägde så förfoga över sin egendom Lindhov, att bildandet av egna hem å egendomen kunde från det allmännas sida underlättas, helst enligt domänintendentens uppfattning vissa delar av denna kronoegendom vore synnerligen lämpliga för styckning. Då emellertid egendomen i sin helhet på perpetuellt arrende upplåtits till generalmajoren Faltzburg och hans arvingar, syntes näppeligen styckning och försäljning av vissa dess delar kunna genomföras i annan ordning än efter överenskommelse emellan å ena sidan kronan såsom ägare och å andra sidan Faltzburgska arvingarna såsom innehavare av arrenderätten till egendomen. Då nu en av arvingarna bestämt tillbakavisat förslaget att fränsälja egendomen de områden, som förnärvarande innehades av sökandena, kunde måhända försäljningsfrågan anses icke genomförbar i den form densamma nu föreläge. Emellertid syntes frågan om en förändrad och för det allmänna mera gagnarlig disposition av denna egendom vara av så stor betydelse, att försök till egendomens frigörande från de Faltzburgska arvingarna borde företagas och underhandlingar öppnas för utrönande om skäliga och för staten antagliga villkor kunde uppnås. Först borde dock egendomen underkastas en fullständig och noggrann laga syn, så att alla dess rättsförhållanden bleve utredda. De Faltzburgska arvingarna syntes icke inne-

hava egendomen med annan eller bättre rätt än den, som i allmänhet tillkomme arrendator. De syntes därför vara underkastade bestämmelserna i gällande lag angående nyttjanderätt till fast egendom, liksom ock i tillämpliga delar jämväl nuvarande bestämmelser angående förvaltningen av kronans jordbruksdomäner. Härav skulle följa, att innehavarna av den perpetuella arrenderätten ej utan vidare hade rätt till sublokation, ej rätt att efter behag nybygga eller förändra egendomens hus, ej rätt att nyanlägga torp eller låta andra å egendomen uppföra enskilda hus m. m.

Länsstyrelsen anförde bland annat följande. Genom s. k. perpetuellt arrende vore kungsladugården 6 mantal Lindhov nr 1 upplåten till arvingarna efter landshövdingen friherre Axel Faltzburg mot ett till staten utgående årligt arrende av 109,914 hektoliter råg och 54,957 hektoliter korn att lösas enligt litt. A i länets markegångstaxa. Innehavarna av arrendet, vilka, på sätt vid handlingarna i ärendet fogade släkttavlor utvisade, numera utgjordes av avkomlingar efter överstlöjtnanten Morman och kaptenen Pählman, hade i sin ordning utarrenderat egendomen för tiden till den 25 mars 1915 emot ett årligt arrende av 12,000 kronor med skyldighet för arrendatorerna att gälda jämväl förenämnda till staten utgående arrende. Till egendomen hörde den utanför staden Varberg belägna ön Getterön, där sökandena mot viss årlig i penningar bestämd avgift arrenderade de av dem innehavda torp, vilka i regel vore bebyggda med torparna tillhöriga hus. På grund av Getteröns läge och avstånd från själva huvudgården kunde dess fränskiljande icke på något sätt verka menligt på skötseln av huvudgården. Sökandena hade i sin ansökan hemställt om rätt att få inköpa torpen å Getterön. Då de emellertid utom den till torpen anslagna åkerjorden jämväl använde betydliga utmarker på ön till bete för sina kreatur, och ön dessutom utgjordes av bergpartier, samt den del, som icke komme att upplåtas till torpare, skulle bliva nästan utan värde för huvudgården, ansåge sig länsstyrelsen böra tillstyrka, att, därest upplåtelse till sökandena av äganderätt till torpen skulle beviljas, dylik upplåtelse måtte gälla hela Getterön. Fullständig styckning av hela ön borde verkställas, och enahanda bestämmelser för de särskilda lägenheternas förvärvande därvid fastställas, som nu vore gällande för förvärvande av egna hem å kronoegendomar. De för lägenheterna inflytande köpeskillingarna borde naturligen fördelas mellan »donationsinnehavarna» och kronan efter någon på förhand bestämd fördelningsgrund. Att uppgöra en rättvis sådan vore dock förenat med svårigheter. Ehuru kronan vore ägare till egendomen, droge hon dock därav för närvarande icke större fördel än före-

nämnda enligt markegång utgående arrende, vilket för år 1913 representerat ett belopp av 1,490 kronor 43 öre, under det »donationsinnehavarna» i sin ordning hade en nettoinkomst från egendomen av 12,000 kronor årligen. Det vore tydligt, att så länge det förhållande kvarstode, att kronan vore ägare till egendomen och en släkt med många medlemmar hade s. k. ständig besittningsrätt till densamma, de båda intresse-motsatser, som härigenom med nödvändighet uppkomme, i hög grad verkade hindrande på skötseln och sättet för egendomens disponerande. Därför syntes det länsstyrelsen vara synnerligen önskvärt, att sådana åtgärder bleve vidtagna, att full och oinskränkt äganderätt till egendomen kunde bli tillförsäkrad antingen kronan eller »donationsinnehavarna». Ehuru länsstyrelsen ansåge, att upplåtelse av hela Getterön till egna hem åt sökandena skulle vara både lämplig och önskvärd, föreställde sig dock länsstyrelsen, att med de säregna förhållanden, som vore rådande beträffande Lindhov, allt för stora praktiska svårigheter för lösande av denna fråga skulle uppkomma. Då därtill komme, att försäljning av någon del av egendomen icke rättsligen syntes kunna ägarum, med mindre samtliga »donationsinnehavarna» därtill lämnat sitt samtycke, men ansökningen blivit bestridd av en utav dessa, funne länsstyrelsen sig böra avstyrka bifall till torparnas framställning.

I sitt utlåtande hemställde domänstyrelsen, att då en av innehavarna av den perpetuella arrenderätten, kaptenen Hasselström, bestritt bifall till ansökningen, densamma icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Kammarkollegium, som genom remiss fick sig anbefallt att avgiva utlåtande i detta ärende, föranstaltade om utredning genom andra arkivkontoret angående kungsgården Lindhov samt avgav utlåtande den 20 april 1916. Jämte meddelande att i nu gällande jordebok för Lindbergs socken upptoges bland kronoegendomar under allmän disposition dels bland kungs- och kungsladugårdar 6 mantal Lindhov nr 1, och dels bland jordlägenheter Getterön nr 1, en ö, anförde kollegiet, att det av sökandena begärda tillståndet att få med äganderätt förvärva de av dem nu brukade torp å Getterön uppenbarligen icke kunde lämnas utan medgivande av samtliga innehavarna av det perpetuella arrendet av kungsgården. Som emellertid en av dessa bestritt bifall till ansökningen, syntes en försäljning av torpen å Getterön icke för det dåvarande kunna genomföras. Då det emellertid syntes önskvärt, att kronan erhöle fri dispositionsrätt till Lindhofs kungsgård, i vilket fall den föreliggande försäljningsfrågan givetvis skulle komma i förändrat läge, ansåge kollegium sig böra ifrågasätta, huruvida ej skäl kunde anses föreligga, att underhandlingar

inleddes med innehavarna av den perpetuella arrenderätten i syfte att utröna, huruvida skäligen och för staten antagliga villkor skulle kunna uppnås för förvärvande åt kronan av den rätt, varmed kungsgården på grund av det perpetuella arrendet nu innehades.

Vid ärendets föredragning den 29 september 1916 fann Kungl. Maj:t torparnas framställning icke för det dåvarande föranleda annan åtgärd, än att Kungl. Maj:t bemyndigade domänstyrelsen att föranstalta om underhandlingar med innehavarna av den perpetuella arrenderätten till ifrågavarande kungsgård i syfte att utröna, huruvida skäligen och för staten antagliga villkor kunde uppnås för förvärvande åt kronan av den rätt, varmed kungsgården på grund av det perpetuella arrendet innehades, samt att därefter inkomma med redogörelse för utgången av samma underhandlingar ävensom med det förslag, som därav kunde föranledas.

I anledning härav anmodade domänstyrelsen länsstyrelsen i Hallands län att inleda underhandlingar i nämnda syfte. I utlåtande den 5 maj 1917 meddelade länsstyrelsen, att utsikt förefunnos att få arrenderätten till Getterön överläten på Varbergs stad, för vilket fall svårigheter icke syntes skola komma att föreligga att få öns lägenhets- och torpinnehavares intressen vederbörligen iakttaga. Beträffande inlösen av arrenderätten till egendomen i övrigt meddelades, att sådan inlösen bestritts av två av arrendatorerna och att av de övriga sådana villkor uppställts, att desamma icke syntes kunna läggas till grund för vidare underhandlingar i ärendet.

Sedan domänstyrelsen i skrivelse den 11 maj 1917 till Kungl. Maj:t inkommit med redogörelse för utgången av underhandlingarna, remitterades ärendet till justitiekanslersämbetet. I utlåtandet den 28 juni 1917 anförde detta ämbete följande:

»Enligt lagen den 14 juni 1907, om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom, är 8 kap. 5 § byggningsbalken upphävd allenast i fråga om sådan nyttjanderätt, varom stadgas i nya lagen. En dylik nyttjanderätt är icke ifrågavarande perpetuella arrenderätt, och om denna gäller således alltjämt stadgandet i 8 kap. 5 § byggningsbalken, att landbo ej må låta annan nyttja och bruka något av gårdens ägor, utan jordägaren giver där lov till. Även nyss nämnda lag om nyttjanderätt innehåller för övrigt (i 2 kap. 8 §), att utan jordägarens medgivande må ej arrendator åt annan till brukande upplåta fastigheten eller del därav.

Kronan synes sålunda vara berättigad att begära avhysning av de personer, som nu eller framdeles må bruka egendom allenast efter upplåtelse av Faltzburgs arvingar och utan kronans medgivande. Detta förhållande bör tydligen vara ägnat att dels för Faltzburgs arvingar avsevärt förringa värdet av den perpetuella arrende-

rätten dels ock minska deras motvilja mot att inlåta sig på en för det allmänna tillfredsställande överenskommelse med kronan.

Det framgår icke av de för justitiekanslersämbetet tillgängliga handlingar, huruvida kronans representanter vid de försök till underhandlingar, som må hava förekommit, framhållit för Faltzburgs arvingar den brist, som enligt vad ovan sagts enligt justitiekanslersämbetets åsikt vidlåder deras perpetuella arrenderätt. Skulle emellertid så icke hava skett, torde måhända ett nytt dylikt försök visa sig mera framgångsrikt, om just nämnda brist därvid bleve kraftigt betonad.»

Sedan domänstyrelsen i anledning härav, jämlikt remiss den 3 juli 1917, anmodats avgiva förnyat yttrande, har domänstyrelsen återupptagit underhandlingar med arrenderättsinnehavarna, vilka underhandlingar dock ännu ej lett till resultat.

Vid sista utarrenderingen av Lindhofs kungsgård år 1914 för de Faltzburgska arvingarnas räkning bestämdes, att arrendetiden skulle utgöras av 18 år och upphöra den 14 mars 1933. Arrendebeloppet är bestämt till 10,700 kronor. Från arrendet har undantagits Getterön med därå varande torp och lägenheter men rätt till tångtäkt å Getterön förbehållits huvudgården. Friherre Faltzburgs arvingar uppbära numera direkt de från Getteröns torplägenheter inflytande arrendeintäkter, uppgående till något över 3,000 kronor. Å Getteröns samtliga till ett tjugotal uppgående torplägenheter äro byggnaderna enskild egendom med undantag av att manhus och ladugårdsbyggnader å torpen nr 1 och 2 tillhöra staten.

Nu hava stadsfullmäktige i Varberg i skrivelse den 29 augusti 1917 anhållit, att Varbergs stad måtte få förvärva äganderätten till Getterön. Såsom skäl härför hava stadsfullmäktige anført, att ön låge omedelbart intill staden, endast omkring 700 meter från stadens hamn, varigenom vissa delar av ön i framtiden kunde bliva av betydelse för utvidgning av hamnen. Vidare ansåge stadsfullmäktige det önskvärt, att det å ön allt mer tilltagande fria badortslivet ställdes under Varbergs havsbads överinseende. Stadsfullmäktige utfästa sig att vid bifall till ansökningen medgiva innehavarna av å ön befintliga torplägenheter rätt att förvärva äganderätten till sina torp med dess inägor samt rätt till nödigt bete ävensom till fiske och tångtäkt, allt enligt uppmätning, utstakning och värdering av domänintendenten i Hallands län och på sätt, som finnes stadgat rörande försäljning av torplägenheter från statens jordbruksdomäner. För vinnande av i ansökningen avsett ändamål hade stadsfullmäktige av Hilda Svalander m. fl. i egenskap av fri-

*Ansökning
1917 av Var-
bergs stad.*

herre Faltzburgs arvingar, såsom innehavare av den perpetuella arrenderätten till ön, utverkat den 19 februari och den 27 juni 1917 dagtecknade förklaringar av följande lydelse:

»Därest Kungl. Maj:t och kronan till Varbergs stad försäljer den under egendomen Lindhov i Lindbergs socken, Himle härad och Hallands län lydande ön Getterön och medgiver friherre Axel von Faltzburgs arvingar såsom innehavare av den perpetuella arrenderätten till Lindhov med Getterön att avstå från arrenderätten till Getterön utan att arrenderätten i övrigt förminskas eller inskränkes;

så förklara vi härmed i egenskap av innehavare av den perpetuella arrenderätten till Lindhov med Getterön, att vi avstå från arrenderätten till Getterön med vad därtill hörer, under villkor, dels att staden inom sex månader efter det försäljningen i laga ordning skett till Kungl. Maj:t och kronan eller annan behörig myndighet eller person utbetalar såsom köpeskilling för Getterön åttifemtusen (85,000) kronor, och dels att innehavarna av den perpetuella arrenderätten till Lindhov med Getterön tillerkännes rätt att åtnjuta avkastningen eller ränta å köpeskillingen, 85,000 kronor, i ersättning för nyttjanderätten till Getterön.

I sammanhang härmed förklara vi:

att avgälden till kronan för arrenderätten till Lindhov med Getterön må i sin helhet utgå från huvudgården ensam;

att vi åtnöja oss med de föreskrifter rörande förvaltningen av ifrågavarande 85,000 kronor, som kunna varda av Kungl. Maj:t eller annan vederbörlig myndighet meddelade;

att tillträde till Getterön må ske omedelbart efter det ersättningsbeloppet blivit erlagt, förbehållande vi oss att själva uppbära de arrendebelopp av torparna å Getterön, som avse tiden före tillträdet; samt

att vi förbehålla rättighet åt innehavarna av huvudgården, kungsladugården Lindhov, att för eget behov för all framtid taga tång vid Getteröns stränder samt därstädes bedriva fiske.

Vi vilja upplysa, att torparna å Getterön, vilka nu sitta å sina torp utan kontrakt, pläga betala arrendeavgälderna den 20 september och den 20 mars varje år.

Det är avtalat, att torparna å Getterön, i händelse försäljning till Varbergs stad kommer till stånd, skola om de så önska på skäliga villkor få behålla sina torp.

Detta medgivande är för oss bindande intill utgången av år 1919.»

Vid denna förklaring hava fogats stamtavlor för utvisande av de nuvarande arrendeinnehavarnas släktskap med friherre Faltzburg.

Stadsfullmäktige hava hemställt, att Varbergs stad måtte få förvärva äganderätten till Getterön mot erläggande av omförmälda belopp av 85,000 kronor till arrenderättsinnehavarna, vilkas rätt till ön i samband därmed borde upphöra.

Efter det att på bekostnad av Varbergs stad lantmäteriauskultanten Erik Stigman upprättat karta jämte den 26 januari 1918 dagtecknad beskrivning och den 16 februari 1918 dagtecknat förslag till indelning

av alla ägorna å Getterön samt domänintendenten i länet med biträde av vederbörande uppskattningsmän verkställt saluvärdering av de torp och lägenheter å Getterön, som ansågos böra hembjudas nuvarande innehavare till inlösen, har länsstyrelsen i Hallands län den 3 september 1918 avgivit utlåtande i ärendet.

Enligt kartbeskrivningen utgör Getteröns hela areal 317.546 hektar, därav 5.152 hektar tomt, 102.063 hektar åker, 10.905 hektar äng och 199,426 hektar berg och betesmark. Av värderingsprotokollet, vilket dagtecknats den 24 augusti 1918, inhämtas bland annat följande.

Getterön vore belägen i Kattegatt strax utanför fastlandskusten mitt framför staden Varbergs hamn. Avståndet från hamnpiren till öns närmaste sydliga udde, den s. k. Klöven, vore omkring 800 meter. Den bukt av Kattegatt, som här insköte mellan å ena sidan den Varberg tillhöriga fastlandskusten och å andra sidan Getterön jämte skäret Skrivarklippan, utgjorde en naturlig yttre redd för Varbergs hamn.

Med avseende på den topografiska och geologiska beskaffenheten bestode öns nordvästra, västra och södra delar av kala, delvis höga klippor, och syntes ön för övrigt hava bildats genom uppgrundning i lå bakom dessa klippor. Något egentligt strandbete av mera betydande värde funnes icke. Därtill vore stränderna allt för stenfyllda och klippiga. Endast i öns östliga delar och särskilt mot den norra stranden förefunnes strandbete i något större utsträckning och av mera betydande värde. Givetvis förekomme dock något om än ringa bete mellan klippor och stenar å de andra delar av ön, som icke vore uppodlade till åker. Den av lantmätaren som äng betecknade jorden vore i allmänhet mycket stenig och torrt belägen på grusbotten, vadan denna ängsmark hade ringa värde.

Åkerjorden bestode av mer eller mindre djup mylla på sand och grusbotten. Lerhaltig matjord funnes icke, och, så vitt utrönas kunde, förefunnes lerhaltig alv allenast på ett ställe. Åkerjorden vore i öns mitt av bättre beskaffenhet, djupare mylla och vilande på mera fuktig botten, vadan dikning här erfordrades. Några öppna diken förekomme, men någon tidsenlig dränering hade ännu ej kommit till utförande. Sådan hade hittills knappast varit möjlig, då torparna i denna trakt hade sina åkertegar liggande om varandra. Först efter ett ordentligt genomfört skifte, så att varje torpare finge all sin åkerjord sammanförd i ett sammanhängande skifte, kunde en sådan till ett rationellt jordbruk hörande grundförbättring som dränering tänkas komma till utförande. Med hänsyn till omständigheterna på ön syntes torparna i allmänhet hava på oklanderligt sätt hävdat jorden till sina torp. Till uppehållandet av jordens växtkraft hade utnyttjandet av tångtillgången vid öns stränder varit dem en god hjälp. Flera torpare idkade därjämte fiske såsom binäring. Dock ej storsjöfiske, enär inga större båtar vore hemmahörande på Getterön, där endast mindre båtar och ekor förekomme, vadan således fisket huvudsakligen inskränktes sig till s. k. backefiske i ön omgivande vatten.

Beträffande det av lantmätaren uppgjorda förslaget till uppdelning av Getteröns åkerjord och betesmark hade uppskattningsmännen i stort sett intet väsentligt att däremot erinra. Förslagets bärande och fullt riktiga grundtanke hade tydligen varit att med bibehållande av torpens gamla hustomter kunna sammanföra

jorden så, att varje torp finge hela sitt nya ägovälde utav såväl åker som betesmark uti ett skifte, samt att varje torp finge ungefär lika stor åkerareal, som torpet tidigare innehåft, vartill komme strävandet efter erhållandet av mera regelbundna gränser torpen emellan. Därjämte hade utlagts nödigt antal vägar.

Vid besök å ön hade torparna utfrågats angående skiftesläggningen. De syntes alla hava av lantmätaren fått upplysning om de nya torpgränserna och vore således på det klara med skiftets innebörd. Det stora flertalet förefölle ock att vara nöjda med skiftesförslaget. Då den odlade jorden låge i mitten av ön och de flesta torpen vore där samlade, hade det mött stora, för att ej säga oöfvervinneliga svårigheter att utföra skiftesläggningen på ett sådant sätt, att varje torp i sammanhang med sina inägor finge ett betesmarksområde av önskad storlek. Att av oskiftad mark i någon trakt av ön avsätta ett område till gemensam »betesallmänning» mötte jämväl sina svårigheter och syntes knappast vara i överensstämmelse med skiftesstadgans bestämmelser. Utrymme för ett sådant områdes avsättande finnes ej heller annorstädes än å Getteröns västligaste delar och dessa delar vore så bergiga och sandiga, att de vore nära nog värdelösa som betesmark. Dessa västliga områden borde skogskultiveras i de delar, sådant vore möjligt. Stannade slutligen sistnämnda område i staden Varbergs händer, vore väl troligt att de bleve skogskultiverade. Avsattes här en allmänning för torparna eller jorden dem emellan uppdelades, vore det sannolikt slut med alla förhoppningar att här få se skog uppväxa. Och dock hade i äldre tider funnits skog å Getterön. Så långt det varit möjligt hade i alla fall varje torpare blivit tillskiftad jämväl betesmark.

Uppskattningsmännen funne således icke anledning att påyrka ändring i skiftesläggningens allmänna karaktär. Vissa mindre jämkningar borde emellertid ske. — Dessa verkställdes därefter före uppskattningen.

Genom förrättningen hava utlagts områden till 26 lägenheter, varav en skollhustomt, med en areal av tillhoppa 185.455 hektar, varav 5.116 hektar för samfält bruk. Lägenheterna hava saluvärderats till 83,500 kronor. I denna summa ingå 3,300 kronor för kronan tillhöriga byggnader.

Länsstyrelsen i Hallands län har i sitt förberörda utlåtande i hufvudsak anfört följande.

I stadens ansökning hade särskilt framhållits vikten för staden, som vore en av landets mest besökta badorter, att ordna och reglera det fria badliv, som för närvarande fördes å ön. Hur lämpligt detta än kunde vara, syntes det dock kunna äga rum utan att staden förvärvade äganderätt till ön. Men staden hade därjämte ett vida viktigare intresse att bliva ägare av Getterön, ett intresse, som endast mera i förbigående blivit i ansökningen något berört. Där nämndes nämligen, att vissa delar av ön i en framtid kunde bliva av hehov för kommande utvidgningar av Varbergs hamn. Såvitt länsstyrelsen kunnat finna vore detta intresse av särdeles stor betydelse. Varbergs stad hade genom sin belägenhet vid västerhavet och med de järnvägar, som från olika håll löpte in i staden, stora förutsättningar att bliva en betydelsefull industri- och handelsstad. Men för att så skulle bliva fallet vore det nödvändigt, att staden skaffade sig en stor och god hamn. Möjlighet att erhålla en sådan förefunnes tydligen. Men i denna hamn borde uppen-

barligen Getterön ingå såsom ett av naturen själv danat skydd i väster emot det påliggande havet.

Den uppgörelse, som staden lyckats träffa med innehavarna av den perpetuella arrenderätten till ön, och den möjlighet, som under ärendets utredning öppnats att med stadens förvärfv av äganderätten till ön kunna förena lägenhetsägarnas önskingar att bliva ägare till de av dem brukade jordlotterna, måste hållas med stor tillfredsställelse.

Vad beträffade berörda uppgörelse med friherre Axel Falzburgs arvingar ville länsstyrelsen fästa uppmärksamheten därå, att arvingarna icke vore bundna av densamma längre än till utgången av år 1919 och att det således vore av stor vikt, att ett avgörande i frågan träffades dessförinnan. Detta vore av desto större betydelse, som det torde vara att antaga, att med den uppjobbning av fastighetsvärdena, som under senaste tiden ägt rum, och med de värdebelopp, som vid nu skedd uppskattning åsatts de brukade jordlotterna, arvingarna vid en ny uppgörelse skulle komma att betinga sig en vida högre gottgörelse, än nu avtalats.

Genom det uppgjorda förslaget om upplåtelse av jord till lägenhetsinnehavarna hade dessas önskemål icke till hela sin utsträckning tillmötesgåtts, men syntes detta dock skett i hela den utsträckning, som varit möjlig, då man, såsom länsstyrelsen funnit vara riktigt, framför allt måst tillse, att stadens intresse för en blivande hamnanläggning bleve iakttaget.

Det sammanlagda belopp, som lägenhetsinnehavarna enligt den gjorda uppskattningen skulle hava att erlægga för att förvärva äganderätt till sina jordlotter, närmade sig det belopp av 85,000 kronor, som staden förbundit sig utbetala såsom köpeskilling för ön och av vilket belopp friherre Falzburgs arvingar betingat sig ränteavkastningen. Efter avdrag av det belopp utav 3,300 kronor, vartill vissa kronan tillhöriga byggnader värderats, skulle nämligen den summa lägenhetsinnehavarna hade att erlægga för själva jorden uppgå till 80,200 kronor.

Då värderingsmännens uppskattning säkerligen måste äga fullt vitsord, kunde härav endast dragas den slutsatsen, att staden lyckats utverka nämnda arvingars samtycke för en i förhållande till nu gällande pris avsevärt låg köpeskilling.

Då såsom ovan nämnts vissa kronan tillhöriga byggnader uppskattats till ett värde av 3,300 kronor, syntes Varbergs stad böra erlægga detta belopp utöver de 85,000 kronor, som staden erbjudit sig att betala i köpeskilling för ön.

Som arvingarna enligt den med dem träffade uppgörelsen medgivit, att avgälden till kronan för arrenderätten till Lindhofs kungsgård med Getterön finge i sin helhet utgå från huvudgården ensam, skulle kronan icke komma att lida någon direkt förlust genom Getteröns försäljning till staden. Det kunde ju ifrågasättas, att kronan av staden skulle betinga sig en särskild köpeskilling med tanke på att kronan skulle kunna träffa någon uppgörelse med friherre Falzburgs arvingar och såmedelst själv komma i besittning av ön. Länsstyrelsen saknade emellertid varje utgångspunkt för bedömande av vad kronan i sådant avseende skäligen skulle kunna fordra av Varbergs stad. Med hänsyn därtill att ön måste anses för kronan sakna varje värde syntes det länsstyrelsen kunna ifrågasättas, om icke statens intresse, att staden erhöle en god hamn, vore så stort, att något särskilt belopp icke borde av staten äskas utöver vad staden gentemot friherre Falzburgs arvingar förbundit sig att betala såsom köpeskilling för ön jämte ovannämnda 3,300 kronor för kronan tillhöriga byggnader.

I skrivelse den 26 september 1918 hava torpare och lägenhetsinnehavare å Getterön hemställt om bifall till Varbergs stads ansökning samt förklarat att de icke hade något att erinra beträffande föreslagna områden för av dem innehavda torp, att de funne de av förrättningsmännen för samma områden föreslagna försäljningsvärden fullt skäliga, samt att en var av dem vore villig att till sålunda föreslaget pris inköpa det område, som enligt förrättningsmännens förslag skulle avses för hans torp.

Domänstyrelsen har den 25 oktober 1918 avgivit utlåtande av följande innehåll:

»Lika med Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande finner domänstyrelsen staden böra givas företräde framför lägenhetsinnehavarna att förvärva Getterön, dock under villkor, att staden i sin tur till lägenhetsinnehavarna överlåter äganderätt till lägenheterna. Den av friherre Faltzburgs arvingar fordrade ersättningen synes kunna godkännas. Då emellertid staden genom den ifrågasatta transaktionen skulle komma i besittning av öns stränder med en areal av 138.2770 hektar under det att genom försäljningen av lägenheter staden skulle få det av friherre Faltzburgs arvingar fordrade lösenbeloppet i det närmaste betäckt, synes kronan böra av staden som köpeskilling för Getterön fordra lägst 70,000 kronor utöver det belopp, friherre Faltzburgs arvingar betingat sig.»

I anledning av vad domänstyrelsen sålunda anfört hava stadsfullmäktige i Varberg inkommit med en den 18 november 1918 dagtecknad skrivelse av i huvudsak följande innehåll.

Domänstyrelsen syntes hava antagit, att Getteröns stränder skulle hava nästan lika högt värde som alla de redan värderade torpen och lägenheterna på ön. Detta antagande kunde icke vara grundat på något annat, än att arealen å strandområdena vore förhållandevis stor.

Ehuru staten icke för närvarande hade, eller såvitt det kunde tänkas, framdeles kunde få någon nyttjanderätt till Getterön, och det staten tillkommande årliga arendet, som friherre Faltzburgs arvingar skulle erlägga, vore beräknat att framdeles utgå i sin helhet från huvudgården Lindhov, ansåge stadsfullmäktige det möjligt, att till staten borde utgå någon köpeskilling för äganderätten till Getterön. Länsstyrelsen i Hallands län hade emellertid i sitt utlåtande funnit det kunna ifrågasättas, att någon särskild köpeskilling i detta avseende icke borde påkallas. Därest sådan köpeskilling skulle ifrågakomma, hade stadsfullmäktige tänkt, att denna skulle få utgöra endast en ringa del eller någon procent av vad staden skulle betala för nyttjanderätten till ön. Däremot hade stadsfullmäktige icke kunnat finna något skäl för att storleken av den areal, bestående av öns stränder, som staden finge över efter försäljning av torpen och lägenheterna på ön, skulle till någon avsevärd betydighet få inverka på värdet av äganderätten till ön.

Vid fråga om bestämmande av köpeskilling för äganderätten till ön borde hänsyn tagas till att största delen av arealen och den ojämförligt största delen av värdet å ön utgjordes av torp och lägenheter, vars innehavare genom ifråga-

varande åtgärder skulle beredas tillfälle att förvärva äganderätten till desamma. Därigenom skulle åstadkommas till antalet tjugofem egnahemslägenheter. Då staden befrämjat detta genom att förvärva nyttjanderätten till ön, vilket torparna därstädes förgäves eftersträvat, ansåge stadsfullmäktige det skäligt, att staten med hänsyn till det goda och nationellt värdefulla syftemål, som låge i befrämjande av skapandet utav egna hem, understödde detta syftemål med att avstå från den på berörda del av på ön belöpande andel av möjligen blivande köpeskilling för äganderätten. Vid tillfälle sådant som detta borde det mera tillkomma det allmänna än den enskilde att befrämja bildandet av egna hem. Staden komme icke att göra någon affärsvinst å inköpet. Då nämligen staden för nyttjanderätten till ön skulle utbetala 85,000 kronor samt finge vidkännas kostnader för lantmåteriförrättningen m. m. med 5,200 kronor, komme stadens utgifter att belöpa sig till 90,200 kronor. Då staden i likvid för torp och lägenheter på ön — efter avdrag av 3,300 kronor för staten tillhöriga byggnader — endast skulle erhålla 80,200 kronor, bleve stadens kostnader för övertagande av ön 10,000 kronor.

Den 23 november 1918 anbefalldes domänstyrelsen att föranstalta om upprättande i vederbörlig ordning av saluvärdering jämväl å den del av Getterön, som icke innefattades i den av domänintendenten jämte värderingsmän under år 1918 verkställda uppskattning av torp och lägenheter å ön.

Med anledning härav har länsstyrelsen i Hallands län med skrifvelse den 12 december 1918 överlämnat instrument över dylik saluvärdering. I instrumentet framhålles, att det är Getteröns mindervärdiga delar, huvudsakligen öns nordvästra, västra och södra strandpartier, som skulle av staden behållas. Med avseende på de grunder, som följts vid värderingen, har antecknats, att tomt och åkerjord värderats till det högsta pris, vartill sådan jord beräknats vid föregående värdering av lägenheterna, att betesmarken å ägofiguren 161 beräknats till högre värde än vid lägenhetsvärderingen, att ängen samt det område, som angäves av ägofigurerna 282, 290, 291 och 293, oaktat sin ur betes- och odlingssynpunkt värdelösa beskaffenhet, upptagits till ett högre värde med hänsyn till där befintlig båtplats, strandens användning som badstrand samt belägenheten mitt för Varbergs hamn, samt att den övriga areal, som nu vore föremål för värdering, beräknats till ett genomsnittspris av 100 kronor per hektar, oaktat stora delar därav utgjordes av kala berg, som ej ens kunde skogsodlas. Slutligen har antecknats, att uppskattningsmännen icke ansett sig kunna värdesätta — och därför ej heller gjort avdrag för — den värdeminskning, som kunde anses ligga i de servitut eller förbehåll angående rätt till båtplatser, tångtäkt och fiske, som förbehållits såväl huvudgården Lindhov som ock de till torpare och lägenhetsinnehavare avsedda områdena. Under dessa förutsättningar hava nu ifrågavarande delar av Getterön saluvärderats till 20,450 kronor.

Länsstyrelsen har hemställt, att Varbergs stad måtte få förvärva äganderätten till Getterön för en köpeskilling av 108,750 kronor, varav 85,000 kronor såsom ersättning till Faltzburgska arvingarna, 3,300 kronor såsom ersättning för kronan tillhöriga byggnader samt 20,450 kronor såsom ersättning för den mark, som icke överlätas å lägenhetsinnehavarna.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 20 december 1918 anfört:

»Uppskattningsmännen hava värderat 1 hektar 99,50 ar tomtar och åkerjord efter 800 kronor per hektar, 9 hektar 42,80 ar äng, berg och betesmark efter 400 kronor per hektar, 15 hektar 7 ar bättre betesmark efter 300 kronor per hektar samt 105 hektar 59,80 ar berg, sämre betesmark och strandremsor efter 100 kronor per hektar. Då emellertid härvidlag huvudvikten ej ligger å markens lämplighet för odling utan å dess användbarhet för industriella och merkantila ändamål, finner styrelsen den gjorda värderingen föga tjänlig att läggas till grund för en beräkning av områdets värde. Med hänsyn till områdets betydande utsträckning, dess belägenhet i närheten av Varbergs stad och dess värde ur nyss angivna synpunkter anser sig styrelsen, trots uppskattningsmännens värdeberäkning, böra vidhålla sitt förut i ämnet gjorda uttalande, att kronan bör av staden som köpeskilling för Getterön fordra lägst 70,000 kronor utöver det belopp, friherre Faltzburgs arvingar betingat sig.»

Med anledning av vad domänstyrelsen sålunda anfört hava utsedda ombud för stadsfullmäktige i Varberg i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift bestritt såväl att några särskilda grunder borde tillämpas vid värdering av den mark, staden skulle behålla, som ock att denna mark skulle äga ett industriellt och merkantilt mervärde i förhållande till den övriga delen av ön.

Härutinnan borde uppmärksammas, att domänintendenten och värderingsmännen vid sin uppskattning av strandmarkens värde även i den mån sådant varit befogat tagit hänsyn till strandmarkens möjliga användbarhet för industriella och merkantila ändamål, i det de upptagit vissa ägofigurer till ett värde av 400 kronor per hektar, ehuru detta markområde av värderingsmännen ansetts ur betes- och odlingssynpunkt värdelöst.

Vad domänstyrelsen anfört därom, att nu ifrågavarande mark ur industriell och merkantil synpunkt hade ett mervärde på grund av »områdets betydande utsträckning och dess belägenhet i närheten av Varbergs stad», bevisade emellertid enligt ombudens förmenande intet. Varje i närheten av en stad beläget större område hade uppenbarligen icke under alla förhållanden ett merkantilt och industriellt mervärde, utan sådant värde konstituerades av helt andra faktorer, nämligen resp. områdets lämplighet för merkantila och industriella anläggningar samt icke minst beräknelig efterfrågan av mark för dylika anläggningar. De områden av Getterön, som staden beräknats skola behålla, kunde ej tänkas bliva använda för industriella eller merkantila ändamål. Områdena utgjordes av flerstädes helt smala strandremsor av en ö, som väl låge nära Varbergs stad men som saknade ordnad

kommunikation med staden, ja med fasta landet över huvud. Å ön saknades för närvarande fullständigt ordentliga vägar. Större delen av öns södra strand och hela dess östra strand låge vid grunda, ofarbara vikar. Dess norra, västra och sydvästra stränder låge oskyddade mot öppna havet med mängder av grund utanför. Sådana strandremsor kunde väl icke hava värde ur merkantil och industriell synpunkt. Och detta desto mindre som å fasta landet mitt emot ön funnes nästan obegränsade områden för industriella eller merkantila anläggningar med goda förbindelser med järnvägsstation och hamn. Således saknades vad Getteröns strandområden anginge den första förutsättningen, lämplighet för industriella och merkantila anläggningar, ja, man syntes med rätta kunna säga, att ifrågavarande områden vore *fullständigt oanvändbara* för anläggningar av ifrågakomna art.

Justitiekanslersämbetet, som genom remiss anbefallts att avgiva utlåtande i ärendet, så vitt anginge åsyftad förändring av det mellan kronan samt friherre Faltzburgs arvingar bestående förhållande angående arrenderätten till Lindhofs kungsgård, har i utlåtande den 29 januari 1919 yttrat:

»Till den sålunda begränsade remissens besvarande får justitiekanslersämbetet anføra, att från kronans sida intet synes vara att erinra mot det förslag till bestämmelser uti ifrågavarande hänseende, som innehålles i en bland de remitterade handlingarna befinthg av Hilda Svalander, med flera, den 19 februari och den 27 juni 1917 avgiven förklaring, samt att i fråga om förvaltningen av det belopp 85,000 kronor, som där omförmåles, lämpligen torde böra föreskrivas, att detsamma skall överlämnas till förvaltning av statskontoret, som, enligt vad handlingarna utvisa, förut fått mottaga medel, influtna för exproprierad mark från kungsgården.

Enligt justitiekanslersämbetets mening är det uppenbart, att ett avtal med det innehåll, som i ärendet föreslagits, icke med avseende å Lindhofs huvudgård innebär någon utvidgning av den nyttjanderätt, som hittills tillkommit friherre von Faltzburgs arvingar. Skulle emellertid någon tvekan härom råda, bör denna tvekan undanröjas genom tillägg till det föreslagna avtalet.

Justitiekanslersämbetet anser sig vidare böra fästa uppmärksamheten därpå, att, så vitt av handlingarna framgår, ifrågavarande förslag icke bitratts av vissa utav arrenderättens innehavare, nämligen Anna Celestina Wilhelmina Kleberg, sergeanten Ernst Heijmels hustru Dagmar Emilia Heijmel, född Hasselström, och änkefru Augusta Ottiliana Lagercrantz, född Hasselström, och ej heller av Fr. Ball, gift med en av innehavarna, Marie Louise Ball, född Möller».

Från det allmännas synpunkt synes det mig önskligt, att det perpetuella arrendeförhållande, som nu äger rum beträffande Lindhofs kungsgård med underlydande, måtte bliva avvecklat. Förslag till dylik avveckling föreligger nu beträffande den i arrendet ingående ön Getterön.

Att till respektive innehavare överlåta de å ön befintliga torp med vederbörligen reglerade ägroområden står i full överensstämmelse

med principerna för egnahemsupplåtelser från kronoegendomar. Då genom den nu ifrågasatta uppgörelsen dylikt överlåtande garanteras, finner jag även ur denna synpunkt förslaget kunna godkännas, desto hellre som de upplysningar, vilka i ärendet lämnats angående de nuvarande jordbruksförhållandena på Getterön, synas göra det angeläget, att snarast möjligt nödiga förutsättningar må skapas för ett mera rationellt jordbruk än som under nuvarande omständigheter är möjligt därstädes.

En annan fråga är, huruvida uppgörelsen bör ske genom förmedling av Varbergs stad och jämväl innefatta, att staden skall bliva ägare till de delar av ön, vilka icke överlätas till egnahemslägenheter. Härvid är att märka, att, då svårighet visat sig möta att med anledning av torparnas ansökning år 1913 åstadkomma önskad uppgörelse med de Faltzburgska arvingarna, staden ingripit och lyckats få en sådan uppgörelse till stånd. Även om, såsom justitiekanslersämbetet framhållit, några av arvingarna icke synas hava deltagit i uppgörelsens godkännande, torde det icke böra för staden medföra någon större svårighet att utverka även de återstående arvingarnas medgivande.

Därtill kommer, att jag finner de skäl, som förmått staden att söka komma i besittning av Getterön och särskilt de delar därav, vilka skulle stanna i stadens ägo, vara värda allt beaktande, under det att någon anledning för kronan att behålla i sin ägo sistberörda områden icke synes förefinnas. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att kronan begagnar det nu yppade tillfället att reglera förhållandena beträffande Getterön.

Vad angår innehållet i den föreslagna uppgörelsen, bör denna, såsom från alla sidor föreslagits eller förutsatts, innefatta de i de Faltzburgska arvingarnas förklaringar den 19 februari och den 27 juni 1917 intagna villkor och bestämmelser. I avseende å förvaltningen av det för arrenderättens avlösande bestämda beloppet av 85,000 kronor, av vilket de Faltzburgska arvingarna skola åtnjuta avkastningen, torde Kungl. Maj:t böra meddela föreskrifter, sedan riksdagens medgivande till försäljningen erhållits. I likhet med justitiekanslersämbetet anser jag detta belopp böra överlämnas till förvaltning av statskontoret såsom redan skett beträffande förenämnda expropriationsmedel för kungsgården Lindhov.

De Faltzburgska arvingarnas förklaringar innehålla, att arrenderätten till Getterön avstås »utan att arrenderätten i övrigt förminskas eller inskränkes». Med anledning av vad justitiekanslersämbetet anfört vill jag framhålla, att givetvis ingen förändring med avseende å den

rättsliga beskaffenheten eller omfånget av arrenderätten till övriga områden avses genom nu ifrågasatta avtal. Icke heller lämnas från kronans sida någon bekräftelse av densamma, sådan den för närvarande utövas.

Såsom villkor för försäljningen bör föreskrivas, dels att Varbergs stad styrker, att samtliga arrenderättsinnehavare godkänt det i förenämnda förklaringar innefattade avtalet, dels ock att staden förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande torpinnehavare försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egnahemslägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillingar.

Vad därefter angår det pris, staden bör betala till kronan, är det tydligt, att detsamma bör först och främst utgöras av förenämnda avlösningsbelopp för arrenderätten, 85,000 kronor, som upptagits i förutnämnda förslag till uppgörelse med de Faltzburgska arvingarna, samt värdet av kronans hus — vilka ju icke beröras av avtalet med nämnda arvingar — 3,300 kronor. Beträffande erläggandet av köpeskilling därutöver hava olika meningar gjort sig gällande.

Vid företagen värdering har värdet av torpjorden jämte skolhus-tomten uppskattats till 83,500 kronor. Beträffande den övriga marken hava domänuppskattningsmännen värderat densamma till 20,450 kronor, varvid särskilda värden åsatts olika ägoslag. Domänstyrelsen har däremot ansett huvudvikten vid värderingen böra läggas å markens användbarhet för industriella och merkantila ändamål samt hållit före, att lägst 70,000 kronor borde fordras utöver löseskillingen för arrenderätten, vadan alltså enligt styrelsens åsikt köpeskillingen borde uppgå till minst 155,000 kronor. Staden har häremot invänt, att större hänsyn till dylik användning av marken än som redan tagits vid uppskattningen vore med hänsyn till markens läge och beskaffenhet obefogad.

I likhet med domänstyrelsen kan jag ej undgå att finna de av uppskattningsmännen angivna värdena å den del av ön, som staden avses skola behålla, alltför låga med hänsyn till öns läge nära Varbergs stad och hamn samt dess betydelse för stadens näringsliv och isynnerhet för stadens egenskap av en livligt besökt badort. Emellertid kan jag icke heller anse en så stark prishöjning, som domänstyrelsen utan angivande av närmare beräkningsgrunder förordat, vara av omständigheterna betingad. Vid övervägande av förhållandena har jag kommit till det resultat, att jag för min del vill tillstyrka, att för sistnämnda delar av ön uppskattningsmännens värde må höjas med ungefär hälften och värdet upptagas till 30,500 kronor.

Totalvärdet av ön blir då $83,500 + 30,500 = 114,000$ kronor, vilket belopp bör utgöra köpeskillingen för ön med allt vad därtill hör. Eftersom härav åtgår för arrenderättens avlösande ett belopp av 85,000 kronor, kommer kronan att tillgodonjuta 29,000 kronor, varav 3,300 kronor utgöra värdet av kronans hus.

Då de Faltzburgska arvingarna ej äro bundna av sina förklaringar längre än till utgången av innevarande år, bör försäljningen från kronan till staden hava skett dessförinnan. Såvitt kronans rätt rör, bör staden äga tillträda ön, så snart köpeskillingen erlagts.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Varbergs stad må för en köpeskillning av 114,000 kronor försäljas den till Lindhovs kungsgård i Lindbergs socken av Hallands län hörande ön Getterön under villkor:

att Varbergs stad styrker, att samtliga levande innehavare av den genom kammarkollegiets och statskontorets kontrakt den 12 november 1723 generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburgs arvingar tillförsäkrade arrenderätt till Lindhovs kungsgård med Getterön förklarat sig avstå från nämnda arrenderätt i fråga om Getterön under de villkor och bestämmelser, som innefattas i de av åtskilliga av dessa arvingar den 19 februari och den 27 juni 1917 avgivna, i ärendet omförmälda förklaringar;

att Varbergs stad förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande innehavare av torp å Getterön försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egnahems-lägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillningar;

att köpeskillingen kontant inbetalas till länsstyrelsen i Hallands län; samt

att staden vidkännes alla med köpet och lagfart därå förenade kostnader.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Aug. Borgström.